

098/2 GEIRANGELVA

FYLKE: Møre & Romsdal
Kommune: Stranda og Norddal

Nedbørfelt: 60 km²
Toppunkt: 1775 moh.
Utløpspunkt: 0 moh.
Marin grense: Ca 80 moh.
Kraftpotensial: 141 GWh
SP-kategori: III
Økonomiklasse: 3
Naturgeogr. region: 35, 37f

Geirangelva renner ut ved Geiranger innerst i Geirangerfjorden på Sunnmøre. Sidevassdraget Vesteråselva er gitt varig vern i Verneplan III.

Topografien gir store lokale forskjeller i klimaet. I lavlandet er det hovedsakelig maritimt, mens det i høyere strøk er subarktisk maritimt. Normal årsnedbør varierer stort sett mellom 1000-2000 mm.

Geirangelvas nedbørfelt har et bratt relieff med store høydeforskjeller. Dalsidene er bratte og danner ofte steile fjellvegger som stuper mot dalbunnen. Dalen og fjorden danner en dyp og svært markert glacial nedskjæring, med trinnvis lengdeprofil og hengende sidedaler. Fjellområdene omkring er forholdsvis storkuperte med alpint formete topper på 16-1800 moh. Det ligger flere mindre breer i dette området. Elvene går flere steder i store, høye fosser eller i dype, trange juv, med Flydalsjuvet som det mest utpregete. De voldsomme vannmassene som kaster seg nedover fra Geirangerdalen, som er hengende i forhold til fjorden, utgjør et imponerende blikkfang.

Berggrunnen i vassdraget består overveiende av gneis. Nederst i hoveddalen finnes breelvterrasser. Ellers er det betydelige urer i og under de bratte dalsidene.

Vassdraget spenner over et høydeintervall fra lavland til bredekte høyfjell, og variasjonen i vegetasjonen gjenspeiler dette. I de sørvendte hellingene i de lavtliggende områdene er innslag av varmekjære treslag som alm og hassel vanlig, ellers er det bjørkeskoger som dominerer der dalsidene er skogkledde. Størstedelen av nedbørfeltet ligger i alpint terreng. I tilknytning til jordbruk og forbygninger er mesteparten av oreskogene langs elva fjernet eller sterkt uttynnet.

Nedre deler av nedbørfeltet er preget av bebyggelse, bl.a. i forbindelse med turistnæringen. Langs hele hoveddalføret er det oppdyrket der det er mulig. Fra Geiranger og gjennom hele hoveddalføret går riksvei 58. En bomvei går opp til utsiktspunktet Dalsnibba. Ellers går korte sideveier inn i flere av sidedalene. Nedre deler av hovedelva er forbygd, mens elva i Flydalen er kanalisert.

Naturfaglige verdier

Vassdraget består helt overveiende av alpine områder, som imidlertid er typiske for regionen. Typeverdiene i Geirangelva er i stor grad dekt opp gjennom vernet av sidevassdraget Vesteråselva. Deler av nedbørfeltet er foreslått som landskapsvernområde.

Geofag

Berggrunnen domineres av gneisbergarter.

Vassdraget har en dramatisk geomorfologi med et bratt, trappetrinnsformet lengdeprofil fra Djupvatnet (1016 moh.) til Geirangerfjorden. Foruten det vannfylte bassenget Djupvatnet, er det to hovedbassenger; Ørjasæter- Opplendskedalen og Flydalen, som begge er fylt av siltsedimenter. I den hengende sidedalen Djupdalen ligger det sju iseroderte, vannfylte bassenger. Både i hoveddalen og sidedalene er det mange fosser. I fjellområdene ligger det mange småbreer.

I fjellsidene ligger flere klare sidemorener. I Geiranger er det betydelige glasifluviale avsetninger som terrasser opp til marin grense. I de bratte dalsidene er det mye skredmateriale. Viktigste aktive prosesser er steinsprang og skred. Den fluviale aktiviteten er liten.

*Stor verneverdi ****

Botanikk

Vassdraget spenner over et stort høydeintervall, noe som gir relativt stor diversitet når det gjelder vegetasjonstyper. De vanlige vegetasjonstypene i regionen er godt representert. Vegetasjonen i vassdraget er av middels frodighet og produktivitet. Ingen sjeldne vegetasjonstyper eller arter er registrert.

*Stor verneverdi ****

Landfauna

Vassdraget byr på ulike fuglebiotoper fra høyfjell til fjord, men våtmarksfaunaen er dårlig og spurvefuglfaunaen bare middelmådig utviklet. Sjeldne arter eller samfunn er ikke registrert. Det finnes en fast stamme av hjort i vassdraget. De viktigste vinterområdene for arten ligger ved Skageflå og Homlong/Flydalsnakken. Rein forekommer fast i området mellom Tafjord, Geiranger og Skjåk. Elg og rådyr observeres på streif. Av store rovdyr opptrer jerv, gaupe og fjellrev sporadisk.

*Middels verneverdi ***

Vannfauna

Vassdraget drenerer først og fremst store fjellområder med klarvannssjøer, er variert mht. ferskvannsbiotoper, men har lite artsmangfold og middels produktivitet. Vannfaunaen er representativ for de sørlige fjordvassdragene i Møre og Romsdal.

Det er ikke oppgang av laks eller sjørøret lenger enn til Storfossen. Det finnes stasjonær ørret i vassdraget, men generelt har Geirangelva liten betydning som fiskeelv. Vannene i vassdraget har ikke sjølreproduserende fiskebestander, men det er satt ut ørret i flere av dem.

*Middels verneverdi ***

Kulturminneverdier

Funn og gravminner fra jernalderen viser bosetning ved fjorden og på Ørjaseter. I utmarksområdene er det kulturminner knyttet til jakt og fangst. Nord for elva er det murte fangstgraver og bogastilleanlegg, mens det i sør er noen få fangstgraver. I Vesteråsely og Norddalsvassdraget er det bare kjent bogastiller. Fangstminnene er viktige for å belyse lokale variasjoner i vest sett i forhold til østlandsdalene i forhistorisk tid/middelalder.

Området har verdifulle gårdsbruk. Ulike bygningstyper representerer både landsdelens og Storfjordområdet byggeskikk. Terrengform og rasfare har gjort at bl.a. gården Gjørva har beholdt den gamle klyngetunformen. Kvanndalssetra, lett tilgjengelig ved riksveien, har stor opplevelsesverdi. Flydalssetra har et sammenbygd seterhusanlegg, et sjeldent kulturminne med stor kunnskapsverdi. Geiranger er et av landets tidligste turiststeder. Det er kulturminner fra denne virksomheten fra slutten av 1800-tallet og fremover. Deler av Geiranger sentrum har verdifull trebebyggelse, bl.a. den gamle naustrekka ved fjorden. Geiranger kirke er en åttekantet trekirke fra 1842. Området har flere verdifulle ferdselsminner. I en særstilling står veien opp til Strynefjellet fra 1880-årene.

Kulturminnene er varierte og spenner over et langt tidsrom. De har kunnskapsverdier i regional sammenheng og opplevelsesverdier som i stor grad forsterkes av de storslåtte landskapsomgivelsene med vassdraget som sentralt element. Veianlegget er et viktig teknisk kulturminne med kulturhistorisk verdi i nasjonal sammenheng.

*Meget stor verneverdi *****

Friluftstinteresser

Geirangelva har store og unike opplevelseskvaliteter i de mange fossefallene og det bratte relieffet. Vassdraget er i nedre deler sterkt preget av inngrep og framstår som et turistnæringslandskap. Tilgjengeligheten er god til områdene rundt hovedelva, mens fjellområdene kan være noe tynge å ta seg opp til. Jakt- og fiskemulighetene er middels gode og hovedsakelig utnyttet lokalt. Vassdraget ligger inntil Tafjordfjella og dels Reinheimen og utgjør således en viktig innfallsport til nasjonalt viktige turområder. For lokalt bosatte er Djupdalen den mest brukte sidedalen.

*Meget stor verdi *****

Landbruksinteresser

Innen vassdraget finnes 29 bruk med i alt 695 da dyrket mark og 836 da beite. Bortsett fra flatene på Oplendskedal, Ørjasæter og Flydal er arealene tungdrevne. Driftsformene er storfehold, sauehold og geitehold.

Det finnes ca 400 da produktiv barskog og ca 3200 da produktiv løvskog innen nedbørfeltet. Driftsforholdene i skogbruket er vanskelige, og de fleste eiendommene er små. Skogsdrift er det lite av. Den veden som trengs i bygda blir hogd, samt litt tømmer til eget bruk.

Det finnes om lag 115 da dyrkingsjord i nedbørfeltet, i tillegg kan noe overflatedyrkes. Senkingsarbeid er nødvendig for å få fullgod drenering på lavtliggende arealer.

*Liten verdi **

Kraftressurser

En utbygging av Geirangelva kan skje ved å utnytte fallet mellom Bjørnstigvatn (kote 986) og Geirangerfjorden. Som reguleringsmagasin er tenkt Bjørnstigvatn regulert 16 m (+10 m, -6 m), Hemste Dyregravvatn regulert 13 m (+8 m, -5 m), Skagedalsvatn med naturlig avløp til Skagedalen regulert 10 m (+2 m, -8 m), Flydalsvatn regulert 13 m (+7 m, -6 m) og Skjerdingsdalsvatna som naturlig drenerer til Hjelledalen i Stryn, regulert 16 m (+8 m, -8 m). Dette gir i alt 41 mill m³ magasin. På tilløpstunnelen tas inn avløpet fra Fossvatn, Litleelva, Flydalselva, Flydalsbreen og Skagedalsvatn; alt på ca 1000 m-nivået. Dette gir 141 GWh midlere årsproduksjon relativt billig kraft.

Alternativt kan Dyregravvatna overføres til Viavatna i Tafjord og gi 31 GWh midlere årsproduksjon meget billig kraft i Tafjord III, II og I. 70% av kraften er vinterproduksjon. Begge alternativene er plassert i kategori III (10) i Samlet plan.

Det er tidligere bygd et småkraftverk på 200 kW i Storfossen ved Geirangerfjorden med regulering av Flydalsvatn. Kraftverket og reguleringen er nå nedlagt. En rehabilitering av dette kraftverket kan, utnyttet over fallet fra kote 68 til kote 11 i Storfossen, gi i alt 16 GWh midlere årsproduksjon billig kraft. Det vil da ikke bli reguleringsmagasiner i vassdraget. Dette prosjektet er plassert i kategori I i Samlet plan, og altså klarert av Stortinget for konsesjonsbehandling.